

Ivana Skamen

Ženska na pluralističnem prepihu

»Ni bila samo ženska radovednost tista, ki me je pred nekaj dnevi 'speljala' v najvišji prostor Maleševe galerije. Ob prebiranju prijaznih besed kamniškega Demosa, ki so vabile k sodelovanju pri rojevanju demokracije, se je v meni predramila dolgoletna želja po svetlejši prihodnosti. Dvakrat zavite in strme stopnice so me pripeljale med ljudi, skrite za besedo Demos. Med 'zelenih' in 'kmete', med socialne demokrate in krščanske demokrate. Prostor, v katerem ni oblazinjenih foteljev in umetniških slik, se je pravzaprav ujema z ljudmi, ki so ga zasedli do zadnjega kotička. Če se torej zavzemaš za civilno družbo, pravno državo in pluralistično demokracijo ter nacionalno, politično in gospodarsko neodvisnost Slovenije, 'ugledni stolčki' po videnem niso potrebni.

In potem se ta prijetno preprosta soba napolni z besedami. Razkrivajo resnico: potrebna so sredstva za delovanje Demosa, prostori, pravi kandidati za prihodnost ... Skupščina in izvršni svet SO Kamnik sta postavljena pred preizkušnjo: bosta od besed o priznavanju pluralističnega prepaha v kamniškem prostoru prešla k dejanjem in tudi Demosu dodelila nekaj sredstev?! Bo član občinske volilne komisije tudi Demosov predstavnik?!

Program Demosa za Kamniško je bil vseč večini, sama pa sem v njem iskala svojo, »žensko« bodočnost, ki ga ponuja. Bo ženska predvsem človek, ki bo lahko uresničevala svoje potrebe: da bo družbeno koristila in bo cenjeni kamenček v mozaiku podjetja; da bo hotela imeti otroke in jih ljubiti; da bo imela svobodo za svoje 'male sreče' – rekreacijo, kulturno aktivnost ...? A vsega le toliko, kolikor bo sama želela in prenesla, brez nečloveških žrtev. Noče 'svoje' preteklosti, v kateri je pohlevno trepetala pred moško samopašno patriarhalnostjo, in noče 'svoje' sedanjosti, v kateri ji je moški priznal samo toliko enakopravnosti, da je družini zagotovil večjo ekonomsko in socialno varnost, njo pa pretirano obremenil. Sama se bo odločila, ali bo njeno delo v tovarni krajše ali ga sploh ne bo, da bosta tista velika skrb in nemir za otroke, ki so sami doma, za vedno izginila in ji bo ostalo dovolj časa tudi za svoja mala zadovoljstva. A za to ni dovolj samo svoboda odločanja – danes, potrebne so možnosti, ki jih obljublja Slovenija – jutri.

Program Demosa, napisan na petih straneh, je zdaj vseč tudi meni. V svojih temeljnih ciljih

me – ženske – ni prezrl. Je plod razmišljanj ljudi, za katerega niso dobili plačila. Ponikel je iz našega mesta in naših vasi. Svoja polja vidijo bolj rodovitna, travnike bolj zelene, oboje pa v pravih rokah; našo industrijo, okolju bolj prijazno, ki bo za pošteno delo odrezala dovolj velik kos belega kruha.

Volivke, vabim vas iz neme, apatične tišine v glasni boj, za našo bodočnost!»¹

Objavljeni prispevek v Kamniškem občanu je zapis o dogodkih in ljudeh pri rojevanju Demosa na Kamniškem. Nastal je zaradi mojega moža Matevža Skamna in njegovih najožjih somišljenikov ter zagovornikov slovenske in kamniške pomladi, ki so me »zvabili« na eno od prvih srečanj v Maleševi galeriji. Ni bilo težko prisluhniti in slediti njihovemu svobodnemu umu in pogumu.

Poštenost in zaupanje sta botrovala Demosovi odločitvi, da naju s Cirilom Jakličem predlaga za svoja člana in namestnika v Občinski volilni komisiji. Ker je bila ta imenovana že pred tem, je bil Demos kot takratna politična opozicija deležen »geste dobre volje« takratnega župana (tako je bilo razbrati iz novinarskega zapisa Opozicija pri županu, objavljenega v Kamniškem občanu št. 2, 7. februarja 1990) in je zaradi demokratičnosti občinskih volitev »smel« predlagati dopolnitev volilne komisije. Uspešno sva se »prebila« skozi skupščinsko sito in bila z dopolnilnim sklepom (štev. 021-44/89-7) z dne 28. 2. 1990 imenovana za člana in namestnika Občinske volilne komisije. To je bila priložnost, da sem se v globine seznanila z volilnimi opravili, ki so bila prava mala znanost večstrankarskih volitev. Še se spominjam razburljivega predvolilnega obdobja, ko smo preučevali volilna opravila in z njimi seznanjali tudi volilne komisije po kamniških krajih in zaselkih.

Predvolilni čas so burila tudi pričakovanja, kaj bo Demosovim kandidatom prinesla volja ljudstva. Še vedno hranim nekaj izvodov pomladnega predvolilnega glasila Kamniški sel, v katerem so se predstavljali Demosovi kandidati, vsebine in pojasnila, zakaj so te volitve tako pomembne za Slovenijo. Dobro se spominjam jutra, ko nam je po neprespani noči z Janezom Klemenom in Gregom Avbljem uspelo natisniti prvo številko glasila Kamniški sel. Skromna tehnična oblika glasila nas ni odvrnila od tega, da smo se ob pogledu nanj počutili kot kralji, ob prebiranju objavljenih prispevkov pa tudi avtorjem ni bilo potrebno zardevati. Bila so jasna, preprosta in razumljiva sporočila, namenjena ljudem. Ta ljudska preproščina, to navdušenje se je ljudi moralo dotakniti, kar se je tudi zgodilo, saj je bil Demos nagrajen z zmago na prvih demokratičnih večstrankarskih volitvah. Še dandanes čutim pritajeno nestrpnost in veselje ob zbiranju ter ugotavljanju volilnih rezultatov.

Dvajset let pozneje

Takrat, ko se je rojevala kamniška pomlad, nisem bila članica nobene pomladne stranke, saj me aktivno politično delo ni zanimalo. Pa tudi slutila sem, da z njim izgubiš osebno svobodo in ravnanje po lastni volji, prepričanju in poštenju. Kot občutljivi ženski in hkrati socialni delavki mi seveda ni bilo vseeno, kdo in kako nam kroji življenje, in od tod razlaga za mojo prisotnost pri rojevanju slovenske demokracije.

Mnogo kasneje sem politiko tudi okusila in politike preizkusila. Pri (nekoč Demosovih) kamniških Zelenih Slovenije. Da je politika vsemogoča »leva« ali »desna« gospa, ki je pripravljena storiti vse, da se obdrži v sedlu, sem spoznala pred pragom svoje lastne stranke na državnem nivoju. Da pa imajo politiki tako slab spomin za ljudi, na katere so nekoč prisegali, so me poučile kar domače, kamniške politične avtoritete iz nekdanjih vrst Demosa, ki nam niso zaupale in Zelenim Kamnika niso dovolile kandidirati na občinskih volitvah – kljub temu da smo bili na seznamih zavrženih kandidatnih list

¹ Skamen Ivana, 1990. *Ženska na pluralističnem prepihu*. Kamnik. Kamniški občan, št. 2.

ljudje, ki smo z ramo ob rami utirali pot kamniškemu Demosu.

Takrat so Demosovi viharniki v mojih očeh izgubili obraz tistih ljudi, ki so mi zaradi svete preproščine in poguma tako prirasli k srcu v Maleševi galeriji. In takrat sem tudi spoznala, da je tisti močni in složni pomladni vihar prizadevanj za lepšo prihodnost in samostojnost Slovenije, ki je polnil Demosova jadra leta 1990, usahnil in osiromašen zavil v strankarske vrtičke.

Navkljub vsemu zame ostajata čas rojevanja slovenske pomladi in rojstvo Demosa neprecenljive vrednosti. Kajti z njo in z njim je v ljudeh zacvetelo najboljšo. Naj so kasneje dogodki in ljudje v njih še tako spreminjali smer vetra, menjavali oblačila in obraze, se veličine slovenske pomladi niso dotaknile.

Svoje spomine zato zaključujem z radostnim razodetjem, da po dvajsetih letih še vedno ostajam ženska na pluralističnem prepihu in čakam na novo slovensko pomlad. Kajti predanih svobodi, poštenju in blagostanju vseh ljudi zlato ne omami.